

Notat om indtægters betydning for kontanthjælp mv. og tilbagebetaling af kontanthjælp

Til brug for tema-ankemøde den 3. september 2020

I.	Indledning
II.	Lovgrundlag
III.	Generelt
IV.	Indtægter
V.	Beregning af fradrag
VI.	Betingelser for tilbagebetaling
VII.	Praksis – Ankestyrelsens principmeddelelser
VIII.	De konkrete mødesager

Indhold

I. Indledning

12 af sagerne på dette tematiserede møde handler om, hvordan indtægter trækkes fra i kontanthjælp, uddannelseshjælp og integrationsydelse, samt om betingelserne for tilbagebetaling af ydelserne, når indtægterne ikke er trukket fra i forbindelse med udbetalingen af hjælpen.

II. Lovgrundlag

Reglerne om indtægter gengives herunder:

Uddrag af Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven), Lov nr. 455 af 10. juni 1997, senest bekendtgjort i lovbekendtgørelse nr. 981 af 23. september 2019

§ 30. Har ansøgeren og ægtefællen indtægter, trækkes disse fra i hjælpen, jf. dog §§ 31-33.

Stk. 2. Når hjælpen til en gift person beregnes efter § 26, stk. 3, trækker kommunen kun den del af den anden ægtefælles indtægt fra, som overstiger beløbet i henholdsvis § 25, stk. 2, nr. 1 eller 2, afhængigt af om den pågældende har forsørgelsespligt over for børn eller ikke.

§ 31. Har ansøgeren eller ægtefællen arbejdsindtægter eller indtægter som led i tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, tilbud i medfør af selvforsørgelses- og hjemrejseprogrammet eller introduktionsprogrammet efter integrationsloven eller andre beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, ses der ved beregningen af integrationsydelse eller uddannelses- eller kontanthjælp efter §§ 22-25 bort fra 25 kr. pr. udført arbejdstime, jf. dog stk. 2. Det beløb, der samlet kan ses bort fra, kan ikke beregnes på grundlag af mere end 160 timer pr. måned pr. person.

Stk. 2. For personer, der deltager i en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse efter lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, fradrages indtægter fra arbejde på op til

24.000 kr. pr. år ikke i hjælpen.

Stk. 3. For personer, der ikke har en fastsat arbejdstid, beregnes timetallet ud fra indtægten divideret med den omregningsfaktor, som er fastsat efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. Beskæftigelsesministeren fastsætter regler for omregningen.

§ 33. Der foretages ikke fradrag i hjælpen for:

- 1) Invaliditetsydelse, invaliditetsbeløb samt bistands- og plejetillæg efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v..
- 2) Godtgørelse efter §§ 82 og 83 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og hjælp efter integrationslovens § 23 f.
- 3) Vederlag som tilforordnet ved valg.
- 4) Legater, der er fritaget for beskatning efter ligningslovens § 7, nr. 6, og ydelser fra godkendte sociale fonde, stiftelser m.v., der er fritaget for beskatning hos modtageren, jf. ligningslovens § 7, nr. 22.
- 5) Børns indtægter og indtægter, der vedrører børn, bortset fra tilskud til pasning af egne børn efter § 86 i dagtilbudsloven.
- 6) Værdien af kost m.v. under indlæggelse på sygehus eller lignende behandlingsinstitutioner. Hvis sygehusopholdet har varet i mere end 3 måneder, kan der dog foretages fradrag svarende til den besparelse, der er en følge af indlæggelsen.
- 7) Transportgodtgørelse for dokumenterede udgifter til nødvendig transport ved udførelse af lønnet arbejde og ulønnet, frivilligt arbejde.
- 8) Efterbetaling af offentlige forsørgelsesydelse og øvrige offentlige sociale ydelser som følge af afgørelse eller dom. Det beløb, der ses bort fra, udgør differencen mellem den ydelse, der er udbetalt for perioden, og den retmæssige ydelse for perioden. Der ses bort fra efterbetalingen i 2 år efter udbetalingstidspunktet.
- 9) Lejeindtægter fra højst én logerende i ejer-, andels- eller lejebolig i overensstemmelse med lejelovens regler, som modtageren af hjælp samtidig selv er bosiddende i.
- 10) En danskbonus efter integrationsloven udbetalt til ansøgerens ægtefælle. Der ses bort fra danskbonus i 2 år efter udbetalingstidspunktet.

Stk. 2. De erstatninger for tab af erhvervsevne, der omtales i § 14, stk. 4 og 5, godtgørelse for varigt men og godtgørelse for ikke-økonomisk skade samt indtægter, der hidrører herfra, trækkes ikke fra i hjælpen.

Reglerne om tilbagebetaling gengives herunder:

Uddrag af Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven), Lov nr. 455 af 10. juni 1997, senest bekendtgjort i lovbekendtgørelse nr. 981 af 23. september 2019

§ 91. Kommunen skal træffe afgørelse om tilbagebetaling,

- 1) når en person mod bedre vidende har undladt at give kommunen oplysninger som krævet efter § 74 d, stk. 4, og § 92, stk. 4, i denne lov, integrationslovens § 49, stk. 2, eller § 11, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område,
- 2) når en person mod bedre vidende uberettiget har modtaget ydelser efter denne lov,

- 3) når en person har modtaget hjælp efter § 12, stk. 2, og efterfølgende får udbetalt uddannelsesstøtte efter SU-loven, der dækker samme tidsrum,
- 4) når en person er omfattet af en sanktion efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. eller
- 5) når en person er dømt for overtrædelse af straffelovens § 101 a, stk. 1, § 114 c, stk. 3, §§ 114 d, 114 e eller 114 g for forhold begået i udlandet, straffelovens § 114 j, stk. 1, eller et udrejseforbud fastsat i medfør af § 2 b, stk. 1, i lov om pas til danske statsborgere m.v.

Stk. 2. Kommunen skal træffe afgørelse om tilbagebetaling efter stk. 1, nr. 5. Det gælder, uanset om kommunen tidligere har truffet afgørelse om tilbagebetaling af en ydelse efter § 91, stk. 1, nr. 1-4, for samme periode.

Stk. 3. Kommunen skal træffe afgørelse om tilbagebetaling af udbetalte ydelser efter kapitel 4, 6, 6 a, 6 b og 7, hvis ydelserne overstiger niveauet for integrationsydelse efter § 22, stk. 2 og 3, for den periode, der er nævnt i §§ 10 f og 10 h.

Stk. 4. Udbetaling Danmark skal træffe afgørelse om tilbagebetaling,

- 1) når en person mod bedre vidende har undladt at give Udbetaling Danmark oplysninger som krævet efter § 4 i lov om Udbetaling Danmark, eller
- 2) når en person mod bedre vidende uberettiget har modtaget ydelser efter §§ 6 eller 85 a i denne lov.

III. Generelt

Formålet med reglerne om, at indtægter, der kan tjene til ansøgerens forsørgelse, skal trækkes fra i hjælpen, er at sikre, at der kun udbetales hjælp, hvis modtageren ikke har anden forsørgelse. Som følge af den gensidige forsørgelsespligt, skal ansøgerens ægtefælles indtægter også trækkes fra.

Reglerne og praksis på området er funderet i principperne om, at kontanthjælp, uddannelseshjælp og integrationsydelse (herefter benævnt kontanthjælp mv.) er det underste økonomiske sikkerhedsnet for personer uden anden forsørgelse. Reglerne om behandling af indtægter og krav om tilbagebetaling skal forstås i lyset af disse principper.

IV. Indtægter

Hovedreglen er, at ansøgerens og ægtefællens indtægter skal fratrækkes krone for krone i den beregnede kontanthjælp. Indtægter skal trækkes fra, uanset hvordan de behandles skattemæssigt.

Indtægten trækkes fra på udbetalingstidspunktet.

V. Beregning af fradraget

Lønindtægter

Lønindtægter trækkes først fra efter, at indtægten er reduceret med udgiften til arbejdsmarkedsbidrag, ATP-bidrag og eventuelle kollektive pensionsbidrag.

Efter Ankestyrelsens praksis reduceres indtægten også med beløb henlagt til feriepenge, da feriepenge fradrages, når de udbetales.

Ved arbejdsindtægter eller indtægter som led i aktivering eller andre beskæftigelsesfremmende ses der bort fra et arbejdstimefradrag pr. udført arbejdstime. Hvis timetallet ikke kendes, divideres indtægten med en omregningsfaktor for at kunne opgøre antallet af beskæftigede timer.

Kun reelle indtægter

Det er en betingelse, at borgeren reelt får indtægten. Det forhold alene, at borgeren har mulighed for at få en indtægt, kan ikke medføre fradrag.

Overløb

Hvis en indtægt ikke kan trækkes fuldt ud fra i udbetalingsmåneden, fordi den overstiger hjælpen i den pågældende måned, skal den overskydende del trækkes fra i den eller de efterfølgende måneder (overløb). I en ansøgningsmåned, hvor hjælpen er bevilliget senere end den 1. i måneden, er det kun den del af indtægten, som overstiger en fuld måneds hjælp, som kan trækkes fra i næste måned.

Beregning til ægtefæller

Hjælpen til ægtepar beregnes som hovedregel, som summen af de beløb, som hver af ægtefællerne er berettiget til. Der beregnes således som udgangspunkt hjælp til begge ægtefæller, hvorefter begge ægtefællers indtægter trækkes fra i hjælpen. Derved bliver indtægter, der overstiger kontanthjælpsniveauet for den ene ægtefælle, automatisk fratrukket i hjælpen for den anden ægtefælle. Når en ægtefælles indtægter trækkes fra, beregnes der overløb, når indtægten overstiger den samlede hjælp for ægtefællerne. I den efterfølgende måned trækkes overløbet fra i ægtefællens beregnede hjælp, hvorefter den del, som overstiger ægtefællens beregnede hjælp, trækkes fra i ydelsesmodtagerens beregnede hjælp.

Særligt om ophørsmåneden

En ydelsesmodtager, der starter i ordinært fuldtidsarbejde efter den 1. i en måned, kan være berettiget til udbetaling af supplerende kontanthjælp for den del af ophørsmåneden, hvor han eller hun var ledig og stod til rådighed for arbejdsmarkedet, hvis der både er et tidsmæssigt forsørgelsesslip i den efterfølgende måned, og der samtidig er et økonomisk behov for hjælp til forsørgelse.

Det skal således først vurderes, om ydelsesmodtageren har et forsørgelsesslip i måneden efter ophørsmåneden. Herefter skal forsørgelsesslipet omregnes til et økonomisk behov for hjælp til forsørgelse. Først herefter kan der beregnes evt. supplerende hjælp.

VI. Betingelser for tilbagebetaling

Det er en fælles betingelse for krav om tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt og hjælp, der er modtaget mod bedre vidende, at borgeren har modtaget hjælp, som borgeren ikke havde ret til.

Tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt

Det er en betingelse for, at kræve tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, at borgeren har undladt at give oplysninger til kommunen, som der var pligt til at give. Det skal også være sket mod bedre vidende. Det betyder, at borgeren vidste eller burde have vidst, at

borgeren skulle have oplyst kommunen om ændringer i forholdene. Det kan for eksempel være en indtægt, som borgeren ikke har givet kommunen oplysninger om.

Der kan kræves tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, hvis borgeren er vejledt om, at han eller hun skal oplyse om det forhold, der medfører, at ydelsen er modtaget uberettiget og ikke rettidigt har oplyst herom. Det er ikke en betingelse for at kræve tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, at borgeren er eller burde være klar over, at der ikke er ret til hjælpen. Det er tilstrækkeligt, at borgeren er eller burde være klar over, at der er pligt til at oplyse. Dette skyldes, at kommunen, når den modtager oplysningen, har anledning til at vejlede borgeren om retsvirkningen.

Oplysningspligten er tilsidesat mod bedre vidende, hvis borgeren kan udlede af den skriftlige vejledning om oplysningspligten, at der er pligt til at give kommunen en bestemt oplysning, men ikke gør det, har borgeren tilsidesat sin oplysningspligt. Det er således en forudsætning for at træffe afgørelse efter denne bestemmelse, at borgeren er blevet vejledt om sin oplysningspligt og om, hvilke typer af ændringer, der kan have betydning for hjælpen og derfor skal oplyses.

Oplysningspligten er overholdt, hvis borgeren oplyser om ændringerne hurtigst muligt efter, at han eller hun bliver bekendt med disse, også selv om kommunen ikke kan nå at standse hjælpen eller beregne hjælpen for den aktuelle periode korrekt.

Tilbagebetaling af ydelser, der er modtaget mod bedre vidende

Der kan også kræves tilbagebetaling, når en borger mod bedre vidende har modtaget hjælp, som han eller hun ikke havde ret til. Det er ikke en betingelse for at kræve tilbagebetaling af hjælp, der er modtaget uberettiget og mod bedre vidende, at kommunen har vejledt borgeren. Det er dog en betingelse, at det kan dokumenteres, at borgeren vidste eller burde vide, at der ikke var ret til hjælpen i den aktuelle situation.

Dette kan blandt andet dokumenteres, hvis det ud af den givne vejledning med tilstrækkelig tydelighed kan udledes, at der ikke er ret til hjælp i den givne situation. Andre omstændigheder kan også føre til, at borgeren ved eller burde vide, at hjælpen er modtaget uberettiget.

Hvis borgeren tidligere har været i samme situation, og kommunen har truffet afgørelse om ophør, fradrag eller tilbagebetaling, vil borgeren vide eller burde vide, der i en tilsvarende situation ikke er ret til hjælp.

VII. Praksis – Ankestyrelsens principafgørelser

Listen er ikke udtømmende:

Ankestyrelsens principafgørelse 20-19 fastslår bl.a., at det er en betingelse for at trække en indtægt fra i hjælpen, at borgeren reelt får indtægten. Det forhold alene, at borgeren har mulighed for at få en indtægt, kan ikke medføre fradrag. Indtægter skal trækkes fra i hjælpen, medmindre de er undtaget fra fradrag.

Ankestyrelsens principafgørelse 42-19 fastslår bl.a., at hvis der er tale om en arbejdsindtægt, skal der foretages et arbejdstimefradrag i indtægten, inden indtægten trækkes fra i hjælpen. Hvis der ikke er angivet et konkret antal arbejdstimer, anvendes den aktuelle omregningsfaktor til at beregne det antal timer, som der skal ske fradrag for. Der skal også ses bort fra ATP, arbejdsmarkedsbidrag, henlagte feriepenge samt kollektive pensioner i en arbejdsindtægt. Den resterende del af indtægten trækkes fra krone for krone i den beregnede hjælp.

Hvis en ydelsesmodtager er gift, skal ægtefællens indtægter også trækkes fra i hjælpen. Dette sker som udgangspunkt på samme måde som når ydelsesmodtagerens egne indtægter trækkes fra. Dog fratrækkes kun den del af indtægten, som overstiger ægtefællens beregnede hjælp for den pågældende måned.

En ydelsesmodtager, der starter i ordinært fuldtidsarbejde efter den 1. i en måned, kan være berettiget til udbetaling af supplerende kontanthjælp for den del af ophørsmåned, hvor han eller hun var ledig og stod til rådighed for arbejdsmarkedet, hvis der både er et tidsmæssigt forsørgelsesslip i den efterfølgende måned, og der samtidig er et økonomisk behov for hjælp til forsørgelse. Det skal således først vurderes, om ydelsesmodtageren har et forsørgelsesslip i måneden efter ophørsmåned. Herefter skal forsørgelsesslipet omregnes til et økonomisk behov for hjælp til forsørgelse. Først herefter kan der beregnes evt. supplerende hjælp.

Hvis en indtægt ikke kan trækkes fuldt ud fra i udbetalingsmåneden, fordi den overstiger hjælpen i den pågældende måned, skal den overskydende del trækkes fra i den eller de efterfølgende måneder (overløb). I en ansøgningsmåned, hvor hjælpen er bevillet senere end den 1. i måneden, er det kun den del af indtægten, som overstiger en fuld måneds hjælp, som kan trækkes fra i næste måned. Når en ægtefælles indtægter trækkes fra, beregnes der overløb, når indtægten overstiger den samlede hjælp for ægtefællerne. I den efterfølgende måned trækkes overløbet fra i ægtefællens beregnede hjælp, hvorefter den del, som overstiger ægtefællens beregnede hjælp, trækkes fra i ydelsesmodtagerens beregnede hjælp.

Ankestyrelsens principafgørelse 21-19 fastslår bl.a., at der ikke er ret til den bagudbetalte hjælp, når en borger overgår til en forudbetalt ydelse, f.eks. SU. Dette skyldes, at forsørgelsen er dækket af en anden ydelse. Den sociale begivenhed er derfor ophørt.

Hvis reglerne om dobbeltforsørgelse ikke kan anvendes, og hjælpen er modtaget uberettiget, skal det undersøges, om oplysningspligten er tilsidesat, eller om hjælpen er modtaget mod bedre vidende. Der kan kræves tilbagebetaling, hvis ydelsen er modtaget mod bedre vidende. Det vil sige, hvis borgeren vidste eller burde vide, at der ikke var ret til den bagudbetalte hjælp ved overgang til forudbetalt SU.

Ankestyrelsens principafgørelse 22-19 fastslår bl.a., at oplysningspligten er overholdt, hvis borgeren oplyser om ændringerne hurtigst muligt efter, at han eller hun bliver bekendt med disse, også selv om kommunen ikke kan nå at standse hjælpen eller beregne hjælpen for den aktuelle periode korrekt. Oplysningspligten er også overholdt, hvis borgeren oplyser om ændringerne på et tidspunkt, hvor kommunen stadig kan nå at standse hjælpen eller beregne hjælpen for den aktuelle periode korrekt, selv om det ikke sker hurtigst muligt efter, at han eller hun er blevet bekendt med ændringerne. Der skal træffes afgørelse om tilbagebetaling af uberettiget modtaget hjælp, hvis borgeren mod bedre vidende har tilsidesat sin oplysningspligt omkring de forhold, der medfører en ændret ret til hjælp. Oplysningspligten er tilsidesat mod

bedre vidende, hvis borgeren kan udlede af den skriftlige vejledning om oplysningspligten, at der er pligt til at give kommunen en bestemt oplysning, men ikke gør det, har borgeren tilsidesat sin oplysningspligt. Det er således en forudsætning for at træffe afgørelse efter denne bestemmelse, at borgeren er blevet vejledt om sin oplysningspligt og om, hvilke typer af ændringer, der kan have betydning for hjælpen og derfor skal oplyses.

Hjælpen er modtaget mod bedre vidende, hvis borgeren i den aktuelle situation ved eller burde vide, at han eller hun ikke har ret til hjælp eller har modtaget for meget i hjælp. Er borgeren vejledt skriftligt, f.eks. om sin oplysningspligt, og kan det af vejledningen udledes, at der ikke er ret til hjælp i den aktuelle situation, har borgeren modtaget hjælp mod bedre vidende. Andre omstændigheder kan også føre til, at borgeren ved eller burde vide, at hjælpen er modtaget uberettiget. Hvis borgeren tidligere har været i samme situation, og kommunen har truffet afgørelse om ophør, fradrag eller tilbagebetaling, vil borgeren vide eller burde vide, der i en tilsvarende situation ikke er ret til hjælp.

Ankestyrelsens principafgørelse 82-17 fastslår blandt andet, at indtægter som hovedregel skal trækkes fra i hjælpen. Indtægter, der er udbetalt før tidspunktet for bevilling af kontanthjælp, trækkes ikke fra i hjælpen. Indtægter udbetalt efter bevillingstidspunktet trækkes fra i hjælpen på tidspunktet for udbetalingen af indtægten.

Ankestyrelsens principafgørelse O-129-97 fastslår, at i de tilfælde, hvor der er bevilget hjælp med et skattepligtigt beløb, er det således bruttobeløbet, der skal tilbagebetales, uafhængig af, hvorledes den ydede hjælp i øvrigt er behandlet skattemæssigt, da der ikke i bistandslovens (nu aktivlovens) bestemmelser er hjemmel til at foretage en skattemæssig omberegning af den ydede hjælp sideløbende med, at tilbagebetalingen finder sted.

VIII. De konkrete mødesager

Vi har valgt at fremlægge 12 konkrete sager for at belyse Ankestyrelsens praksis om indtægter, når borgeren modtager kontanthjælp mv. og tilbagebetaling, når der har været indtægter, der ikke er trukket fra på udbetalingstidspunktet. Sagerne er udvalgt for at belyse vores almindelige praksis på området, og omfatter derfor også sager, hvor vi er enige i kommunernes afgørelser, da den type af sager sjældent vil blive udtaget til principiel behandling.

Sagerne er grupperede i overordnede temaer. Der kan være flere temaer og delelementer i en enkelt sag og dermed også flere resultater i forhold til, om vi stadfæster, hjemviser eller ændrer afgørelsen. Nogle af sagerne optræder med 2 journalnumre, da sagen både indeholder en afgørelse om fradrag for indtægter og tilbagebetaling. Sagen vil alene fremgå én gang nedenfor og under et enkelt tema, udvalgt efter, hvad der umiddelbart forekommer mest interessant i den enkelte sag.

Sagerne optræder derfor i en anden rækkefølge end på dagsordenen.

Fradrag for arbejdsindtægter

20-30268/20-30447

Borger ansøger om hjælp i marts 2020, og får en mindre lønudbetaling udbetalt den 11. juni 2020. Kommunen træffer afgørelse om at trække udbetalingen fra i maj måneds kontanthjælp, og træffer derfor afgørelse om tilbagebetaling af hjælp modtaget i maj 2020 mod bedre vidende. Trækket skulle være sket i udbetalingsmåneden.

Tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt

20-27162/20-31537

Borger søger om hjælp den 7. januar 2020, og får udbetalt løn, for arbejde udført i november/december 2019, den 31. marts 2020. Kommunen træffer afgørelse om tilbagebetaling af hjælp modtaget mod bedre vidende. Da borger ikke har oplyst om indtægten, træffes afgørelse om tilbagebetaling grundet tilsidesat oplysningspligt.

Tilbagebetaling af ydelser, der er modtaget mod bedre vidende

20-27787/20-31471

Borger søger kontanthjælp den 13. marts 2020, og får en lønudbetaling den 30. marts 2020. Borger ved, at han ikke har ret til den udbetalte hjælp, da han i ansøgning er vejledt om, at oplyse om indtægter. Da indtægten overstiger den beregnede hjælp i ansøgningsmåneden, er der ikke ret til udbetaling af hjælp, og der træffes afgørelse om tilbagebetaling af hjælp, der er modtaget mod bedre vidende.

20-27357/20-31478

Borger modtager løbende hjælp, og har en indtægt i januar måned 2020. Han fremsender lønseddelen den 31. januar 2020, og da hjælpen er "kørt" for januar måned, så træffer kommunen afgørelse om tilbagebetaling af hjælp modtaget mod bedre vidende.

20-27105/20-31481

Borger modtager løbende hjælp, og har en indtægt i januar måned 2020. Hun fremsender lønseddelen den 31. januar 2020, og da hjælpen er "kørt" for januar måned, så træffer kommunen afgørelse om tilbagebetaling af hjælp modtaget mod bedre vidende. Borger oplyser, at hun er klar over, at hun skal betale beløbet tilbage.

20-24053/20-31488

Borger starter arbejde, og kommunen får ikke stoppet kontanthjælpen. Borger har modtaget hjælp siden 1. juli 2019, og er skriftligt vejledt om, at indtægter har indflydelse på hjælpen. Borger tjener betydeligt over satsen for selvforsørgelses- og hjemrejseydelse på 6.142 kr. om måneden, hvorfor det er hele hjælpen i to måneder, der kræves tilbagebetalt. Kommunen træffer afgørelse om tilbagebetaling af hjælp modtaget mod bedre vidende, da borger siden juli 2019 har modtaget den samme ydelse hver måned, og på baggrund af den skriftlige vejledning, bør borger vide, at hun har fået for meget udbetalt i februar og marts måned 2020.